

Veiligheids- of gezondheidssignalisatie op het werk

Veiligheids- of gezondheidssignalisatietekens hebben tot doel de aandacht van de werknemer te vestigen op voorwerpen, activiteiten, situaties of gedragingen die bepaalde gevaren inhouden.

Een goede veiligheidssignalisatie moet eenvoudig zijn, gemakkelijk te begrijpen en van overal goed zichtbaar. De tekens moeten eenvoudig zijn, om elke mogelijke verwarring uit te sluiten.

Voor elk specifiek gevaar, voor elke verplichting of voor elk verbod bestaat maar **één teken met één kleur, één vorm, één eigen symbool en zo weinig mogelijk tekst** (Codex, Titel III, Hoofdstuk I, Afdeling I).

VERBODSTEKENS

Vorm en kleur	Toelichting
---------------	-------------

Rode cirkel op witte achtergrond

Tekens die gedrag verbieden waardoor men gevaar loopt of gedrag dat gevaar kan doen ontstaan

Voorbeelden

• Verboden te roken	• Vuur, open vlam en roken verboden	• Verboden voor voetgangers	• Verboden met water te blussen	• Geen drinkwater	• Geen doorgang voor onbevoegden	• Verboden voor transportvoertuigen	• Niet aanraken
• Verboden voor dieren	• Kleine metalen voorwerpen verboden	• Verboden juwelen te dragen	• Eten en drinken verboden	• GSM verboden			

WAARSCHUWINGSTEKENS

Vorm en kleur		Toelichting					
Zwarte driehoek op gele achtergrond		Tekens die waarschuwen voor risico of gevaar					
Voorbeelden							
• Gevaar	• Hangende lasten	• Gevaar voor elektrische spanning	• Transportvoertuigen	• Radioactieve stoffen	• Laserstraal	• Niet-ioniserende straling	• Belangrijk magnetisch veld
• Struikelen	• Vallen door hoogteverschil	• Biologisch risico	• Lage temperatuur	• Warm oppervlak	• Ontvlambare stoffen	• Bijtende stoffen	• Explosieve stoffen
• Oxiderende stoffen	• Giftige stoffen	• Explosierisico					

GEBODSTEKENS

Vorm en kleur		Toelichting					
Blauwe cirkel		Tekens die een welbepaald gedrag opleggen of verplichten					
Voorbeelden							
• Algemeen gebod	• Veiligheidshelm verplicht	• Gehoorbescherming verplicht	• Adembescherming verplicht	• Veiligheidsschoenen verplicht	• Veiligheids handschoenen verplicht	• Veiligheidspak verplicht	• Gelaatsbescherming verplicht
• Individueel veiligheids-harnas verplicht	• Verplichte oversteekplaats	• Oogbescherming verplicht	• Handen wassen verplicht (na gebruik toilet)	• Beschermpeetje verplicht	• Haarnet verplicht	• Dragen bescherm-schort verplicht	• Voet-afscherming verplicht

REDDINGSTEKENS

Vorm en kleur	Toelichting
Groene rechthoek 	Tekens die informatie geven over de nooduitgangen of andere reddingsmiddelen
Voorbeelden	
 <ul style="list-style-type: none"> • Eerste hulp 	 <ul style="list-style-type: none"> • Te volgen richting
 <ul style="list-style-type: none"> • Telefoon voor redding en eerste hulp 	 <ul style="list-style-type: none"> • Draagberrie
 <ul style="list-style-type: none"> • Veiligheidsdouche 	 <ul style="list-style-type: none"> • Ogen spoelen
 <ul style="list-style-type: none"> • Plaats of richting van een uitgang 	 <ul style="list-style-type: none"> • Plaats van een nooduitgang
 <ul style="list-style-type: none"> • Plaats van een nooduitgang 	 <ul style="list-style-type: none"> • Richting van een nooduitgang

TEKENS m.b.t. BRANDBESTRIJDING

Vorm en kleur	Toelichting
Rode rechthoek 	Tekens die informatie geven over het type brandbestrijdingsmiddel en de plaats waar het zich bevindt
Voorbeelden	
 <ul style="list-style-type: none"> • Telefoon voor brandbestrijding 	 <ul style="list-style-type: none"> • Brandslang
 <ul style="list-style-type: none"> • Ladder 	 <ul style="list-style-type: none"> • Blusapparaat
 <ul style="list-style-type: none"> • Te volgen richting 	 <ul style="list-style-type: none"> • Te volgen richting
 <ul style="list-style-type: none"> • Te volgen richting 	 <ul style="list-style-type: none"> • Te volgen richting
<ul style="list-style-type: none"> • Te volgen richting (wordt samen met één van de 4 tekens hiernaast gebruikt) 	

ETIKETTERING VAN GEVAARLIJKE PRODUCTEN

Vorm en kleur		Toelichting	
Oranje rechthoek	Witte ruit met rode rant	Gevaarsymbolen voor gevaarlijke stoffen en bereidingen	
Symbool van het gevaar		Gevaarlijk product	
Huidige	Toekomstige		
		<ul style="list-style-type: none"> Irriterend (Xi) Schadelijk (Xn) 	<ul style="list-style-type: none"> Kan door rechtstreeks, langdurig of repetitief contact met de huid en de slijmvliezen een ontstekingsreactie veroorzaken. <i>Voorbeelden:</i> bleekwater, solventen, terpentijn, polyestermastiek/stopverf, enz. Kan door inademing, inslikken of opname via de huid de dood veroorzaken of de gezondheid chronisch of acuut schaden. <i>Voorbeelden:</i> solventen, afbijtmiddel, verf, lakverf, vernis, lijmen, producten voor bescherming en/of onderhoud van hout, enz.
		• Giftig (T)	• Kan, in kleine hoeveelheid , door inademing, inslikken en opname via de huid de dood veroorzaken of de gezondheid chronisch of acuut schaden . <i>Voorbeelden:</i> methanol, benzeen, ontvlekkers, waterdicht makende sprays, ontsmettingsmiddelen, middelen tegen onkruid en ongedierte, metaaldampen (kwik, lood, ...), enz.
		• Zeer giftig (T+)	• Kan, in zeer kleine hoeveelheid , door inademing, inslikken en opname via de huid de dood veroorzaken of de gezondheid chronisch of acuut schaden . <i>Voorbeelden:</i> cyaanwaterstof (blauwzuur; arseentrioxide, parathion, enz.).
		• Corrosief (C)	• Kan bij contact een afbrekende werking hebben op levende weefsels. <i>Voorbeelden:</i> ontkalker, afbijtmiddel, bijtende soda, kaliumhydroxide, agressieve zuren (zwavelzuur), zware bases/logen natriumhydroxide).
		• Ontplofbaar (E)	• Kan een exothermische reactie (sterke warmteontwikkeling) geven met snelle gasontwikkeling, zelfs zonder aanwezigheid van zuurstof in de lucht, en kan een knal , een snelle ontploffing , een explosie veroorzaken onder invloed van warmte en bij gedeeltelijke compartimentering. <i>Voorbeelden:</i> allerhande spuitbussen/aerosols (bv. haarlak, autoruitenontdooier, ...), gas (bv. waterstof, ethyleen, propaan, butaan, LPG, aardgas, acetyleen, ...), nitroglycerine, TNT, enz.
		• Licht ontvlambaar (F)	• Stoffen en bereidingen <ul style="list-style-type: none"> - die opwarmen en ontvlammen op kamertemperatuur; zonder energietoevoer, of - vaste stoffen die snel kunnen ontvlammen door een snelle ontstekingsbron en blijven verder smeulen na wegnemen van de ontstekingsbron. - vloeistoffen waarvan het vlampunt zeer laag is of. - die in contact met water of vochtige lucht zeer licht ontvlambare gassen produceren in gevaarlijke hoeveelheden. <i>Voorbeelden:</i> aceton, ethanol, toluen, enz.
		• Zeer licht ontvlambaar (F+)	• Vloeistoffen waarvan het kookpunt laag is en het vlampunt extreem laag ; ook de gassen die op kamertemperatuur en bij normale druk ontvlambaar zijn in contact met lucht . <i>Voorbeelden:</i> waterstof, acetyleen, diethylether, enz.
		• Oxiderend (O)	• Kan een sterke warmteontwikkeling geven bij contact met andere stoffen (namelijk de ontvlambare stoffen). <i>Voorbeelden:</i> zuurstofwater, kaliumchloride, natriumchloride, salpeterzuur, perchloorzuur, ozon, zuurstof, peroxide, enz.
		• Gevaarlijk voor het milieu (N en/of R52, R53, R59) / Ecotoxisch	• Kan een onmiddellijk of uitgesteld risico betekenen voor het milieu als het product in het milieu terecht komt. <i>Voorbeelden:</i> bepaalde onkruid- en ongedierteverdelgers (bv. parathion, ...), zware metalen (kwik, lood, cadmium, ...), CFK, PCB, bepaalde solventen (bv. thiodicresol), enz.
Geen officieel pictogram		• Kankerverwekkend (Car. Cat. 1,2 of 3)	• Kan door inademing, inname via de mond of de huid kanker verwekken of de frequentie ervan verhogen. <i>Voorbeelden:</i> asbest, benzeen, vinylchloride, enz.

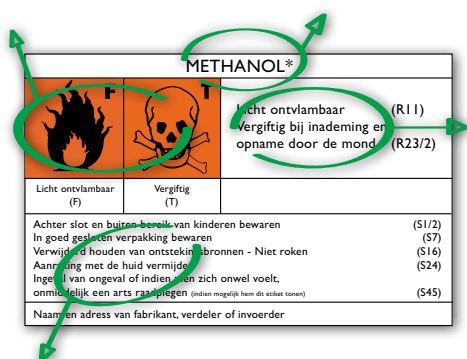

Geen officieel pictogram	• Sensibiliserend (R42 en/of R43)	• Kan door inademing, inname via de mond of de huid een overgevoeligheidsreactie veroorzaken bij een volgend contact met het product. Voorbeelden: peroxidesulfaat, kleurstoffen, harsen, pigmenten, enz.
Geen officieel pictogram	• Mutageen (Muta. Cat. 1,2 of 3)	• Kan door inademing, inname via de mond of de huid genetisch erfelijke aandoeningen veroorzaken of de frequentie ervan verhogen. Voorbeelden: acrylamide, ethyleenoxide, enz.
Geen officieel pictogram	• Reprotoxisch / Teratogeen (Repr. Cat. 1,2 of 3)	• Kan door inademing, inname via de mond of de huid schadelijke, niet-erfelijke effecten veroorzaken bij nakomelingen of voortplantingsfuncties of -kansen bij man of vrouw negatief beïnvloeden Voorbeelden: alcohol, aflatoxine, lood, kwik, CO, enz.

Op alle verpakkingen die gebruikt worden voor gevaarlijke stoffen is **een etiket** aangebracht met een pictogram. Dit etiket moet voldoen aan wettelijke normen betreffende vorm, informatie, plaats van de informatie en plaats waar het moet worden aangebracht.

Een etiket moet **5 rubrieken** omvatten:

1. **naam** van het product
2. **specifieke gevaaraanduidingen** en, als ze bestaan, de bijhorende **symbolen**
3. zinnen die de specifieke **risico's** van deze gevaren vermelden (risicozinnen of R-zinnen)
4. zinnen met de **veiligheidsaanbevelingen** om al deze risico's te beperken (veiligheidszinnen of S-zinnen)
5. **naam en adres van** de fabrikant of van elke andere persoon die de genoemde stof of preparaat ter beschikking stelt van werknemers

Naast de verplichte etikettering staat, vooral in de chemische en petrochemische industrie, de **gevaarendiamant** op grote verpakkingen zoals reservoirs of tanks.

De gevaarendiamant heeft de vorm van een ruit, onderverdeeld in 4 vakken. Elk vak heeft een specifieke kleur en plaats in de diamant, stelt een welbepaald gevaar voor en bevat een cijfer van 0 tot 4. Hoe hoger het cijfer, hoe groter het gevaar.

- 0: geen gevaar
- 1: weinig gevaarlijk
- 2: gevaarlijk
- 3: zeer gevaarlijk
- 4: uiterst gevaarlijk

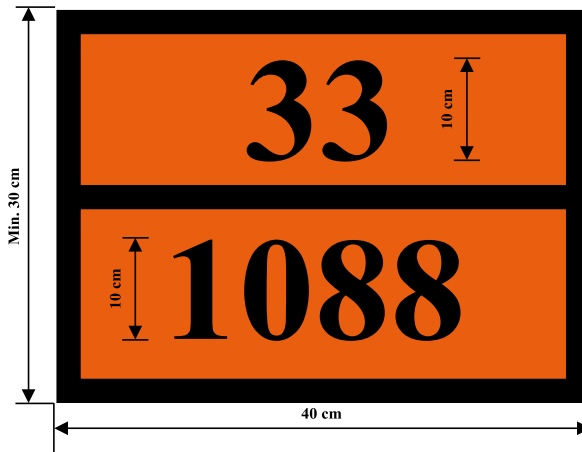
W: geen water gebruiken als brandbestrijdingsmiddel
 : radioactieve straling mogelijk

Signalisatie wegvervoer van gevaarlijke goederen – ADR

Op voertuigen die gevaarlijke goederen transporteren, moeten reflecterende rechthoekige waarschuwingsborden in oranje en zwart goed zichtbaar aangebracht worden.

- Het UNO-identificatienummer van het vervoerde product (identificeert het product, bestaat altijd uit 4 cijfers).
 - Het identificatienummer van het gevaar, op basis van de gevaarklasse (2 of 3 cijfers).
- De gevaarclassen zijn:

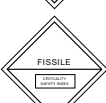

- 1 Ontpofbare stoffen
- 2 Gassen
- 3 Brandbare vloeistoffen
- 4 Brandbare vaste stoffen
- 5 Voor zelfontbranding vatbare stoffen
- 6 Toxische stoffen
- 7 Radioactieve stoffen
- 8 Corrosieve (bijtende) stoffen
- 9 Gevaarlijke stoffen (gevaar op hevige spontane reactie)

Opmerkingen:

- wordt het cijfer twee maal aangebracht, dan betekent dit dat het gevaar ook groter is, bv. 33 = zeer ontvlambare vloeistoffen;
- wordt het nummer voorafgegaan door de letter X, dan betekent dit dat de stof gevaarlijk reageert op water;
- voertuigen die warme stoffen vervoeren moeten daarnaast ook volgend teken aanbrengen.

Gevaarsymbolen voor wegvervoer van gevaarlijke goederen					
• Gevaarklasse 1 Ontpofbare stoffen en voorwerpen	• (Onderverdeling 1.1, 1.2 en 1.3)				
• Gevaarklasse 2 Gassen	• 2.1: brandbaar gas				
	• 2.2: niet-brandbaar en niet-giftig gas				
	• 2.3: giftig gas				
• Gevaarklasse 3 Brandbare vloeistoffen					
• Gevaarklasse 4 Brandbare vaste stoffen	• 4.1: brandbare vaste stoffen, zelfontledende stoffen of desensibiliseerde ontpofbare stoffen				
	• 4.2: stoffen die spontaan ontvlammen				
	• 4.3: stoffen die in contact met water brandbare gassen ontwikkelen				
• Gevaarklasse 5 Oxiderende stoffen	• 5.1: oxiderende stoffen				
	• 5.2: brandbevorderende stoffen (organisch peroxide)				
• Gevaarklasse 6 Giftige stoffen	• 6.1: giftige stoffen				
	• 6.2: infectieuze, besmettende stoffen				
• Gevaarklasse 7 Radioactieve stoffen	• radioactief (7A - 7B - 7C)				
	• splijtstof (7E)				
• Gevaarklasse 8 Corrosieve/bijtende stoffen					
• Gevaarklasse 9 Diverse stoffen en voorwerpen					

Ecolabels en milieupictogrammen

OFFICIEEL LABEL

= officieel erkenningsysteem voor de milieukwaliteit van producten, ingevoerd door de overheid. Controles gebeuren door externe en onafhankelijke organisaties.

Officieel label	Betekenis
	<ul style="list-style-type: none"> • Ecolabel, Europees milieukeurmerk <ul style="list-style-type: none"> - Wordt toegekend aan producten met een beperkt milieueffect en dit op Europees niveau. Het is gebaseerd op een analyse van de levenscyclus. <p>www.ecolabel.be</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Andere officiële labels <div style="text-align: center;"> </div>

PRIVAAT, COLLECTIEF LABEL

= milieukeurmerk op initiatief van een industrietak, een beroepsorganisatie, een vereniging, onafhankelijk van de fabrikant. Controles gebeuren door externe en onafhankelijke organisaties.

	<ul style="list-style-type: none"> • Biogarantie <ul style="list-style-type: none"> - Bevestigt dat het product afkomstig is van biologische landbouw (GGO's worden verboden). - Het label is gecertificeerd door een door de overheid erkend controleorganisme (www.biogarantie.be).
	<ul style="list-style-type: none"> • FSC (Forest Stewardship Council) <ul style="list-style-type: none"> - Bevestigt dat het hout van bossen of plantages afkomstig is die op een duurzame en verantwoorde wijze worden beheerd.
	<ul style="list-style-type: none"> • Andere private, collectieve labels <div style="text-align: center;"> </div>

PICTOGRAM

= Algemene term die informatie geeft in grafische vorm.

Pictogram	Betekenis
	<ul style="list-style-type: none"> • Groene punt Het Groene Punt-logo op een verpakking betekent dat de onderneming die het product op de markt brengt, bijdraagt aan de financiering van de selectieve ophaling, sortering en recyclage van huishoudelijke verpakkingen (in België: Fost Plus).
	<ul style="list-style-type: none"> • Bevat gerecycleerd materiaal De verpakking of het product bestaat (volledig of gedeeltelijk) uit gerecycleerd materiaal. Pijl met % duidt aan dat het product bv. 60% gerecycleerd materiaal bevat.
	<ul style="list-style-type: none"> • Möbius-kringloop De verpakking of het product bestaat (volledig of gedeeltelijk) uit gerecycleerd materiaal OF is (volledig of gedeeltelijk) recycleerbaar.
Recyclage	
Alleen glas	Alleen plastic
Alleen papier	Alleen karton
	<ul style="list-style-type: none"> • Identificatiedriehoek voor plastic materiaal Het pictogram vermeldt het soort plastic van de verpakking of het product. Deze markering kan nuttig zijn voor het sorteren van plastic dat kan gerecycleerd worden. <p>1 = PETE = PET = polyetheentereftalaat</p> <p>2 = HDPE = PEHD = hogedichtheidpolyethyleen</p> <p>3 = V = PVC = polyvinylchloride</p> <p>4 = LDPE = PELD = lagedichtheidspolyetheen</p> <p>5 = PP = polipropyleen</p> <p>6 = PS = polystyreen</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • De Tidyman - Vraagt aan de gebruiker het verpakkingsafval in een vuilnisbak te deponeren.
	<ul style="list-style-type: none"> - Het pictogram vraagt aan de gebruiker de glazen afvalverpakking in de glasbak te deponeren.
	<ul style="list-style-type: none"> • CFK-vrij, beschermt de ozonlaag - Geeft aan dat het product geen chloorfluorkoolstofverbindingen (CFK) bevat. Dit gas tast de ozonlaag aan.
	<ul style="list-style-type: none"> • Ecotaks/statiegeld - Het product is vrijgesteld van ecotaks omdat de verpakking kan worden teruggebracht naar de winkel (systeem van terugbrengpremie).
	<ul style="list-style-type: none"> • AL - Geeft aan dat de verpakking aluminium bevat.

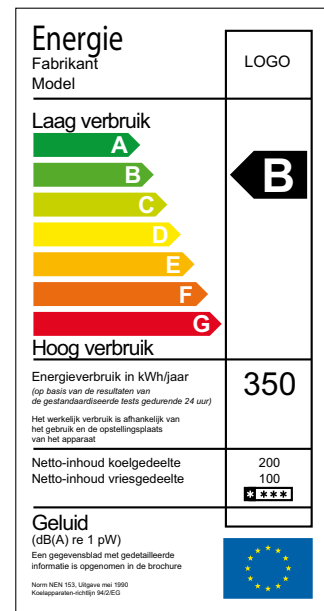

Andere pictogrammen

BEHANDELEN EN STOCKEREN VAN PAKJES, GOEDEREN, ...	
Pictogram	Betekenis
	• Aanduiding boven- en bodemzijde van de verpakking
	• Niet stapelen
	• De inhoud is breekbaar
	• Voorzichtig behandelen of niet laten omvallen
	• Beschermen tegen regen, vochtigheid Droog bewaren
	• Ingevroren bewaren
	• Niet invriezen
	• Beschermen tegen warmte/zonlicht

Verplichte energie-etikettering

Dit etiket geeft het energieverbruik aan van bepaalde huishoudtoestellen. Het toestel krijgt een letter toegekend, gaande van **A** (groen) voor de **meest zuinige**, tot **G** (rood) voor de **meest onzuinige**.

NB: de pictogrammen betreffende persoonlijke beschermingsmiddelen (bv. handschoenen) vindt u in de aparte technische fiche rond PBM.